

קובץ מצגות 2

פרקים:

ז', ח', ט', י'

חלמי"ש תשפ"א

ערכה: קורין בריח.

מצוות עונה

פרק ז'

ערכה: קורין בריח

נושא מורכב ועדין זה של חיי אישות בין בני הזוג
מצריך עדינות בגבולות הדיבור עליו,
מתוך רצון לשמור על הצניעות האינטימיות והעומק שבהסתרה.

יחד עם זאת מדובר במרכיב משמעותי של הזוגיות

ובמצווה מן התורה, אחת מתרי"ג מצוות.

בפרק זה נלמד על הדרכת התורה בבניית הזוגיות והמשפחה
כאשר הקשר הגופני מהווה חלק בלתי נפרד מבניה זו.

אין זה ראוי שההיכרות עם התוכן האינטימי העצום ביותר של בחיי זוג נשוי,

המפגש הפיזי בין איש לאישה,

יוכר ויילמד באמצעות כלי התרבות העכשווית:

טלוויזיה, רחוב אינטרנט ועוד...

בעולם הרחב מכנים את הקשר בין איש ואשתו בשם **"יחסי מין"** חז"ל מדריכים אותנו לדבר בלשון נקיה על נושאים צנועים ואינטימיים ועל כן

אנו מכנים את הקשר בין איש ואשתו בשם **"חיי אישות"**.

ההבדל מקפל בתוכו תפיסה שונה על המתרחש

במהלך המפגש הפיזי בין בני הזוג

הקשר הפיזי אינו רק מפגש בין שני מינים ופורקן יצרים,

אלא הוא ביטוי של חיים **אחדותיים** בין שני בני זוג,

שהם כאיש אחד ומתוך כך גם בשר אחד.

היכולת למצוא שפה המתאימה לדבר על נושאים רגישים ועדינים אלו

חשובה במיוחד בתוך הקשר הזוגי

והיא פתח גדול להרגיש ולהיות מודע לצורכי בן ובת הזוג.

מצוות עונה – חיי אישות בין בני הזוג

קשר זוגי בין איש לאישה מכיל ומביא לידי ביטוי רבדים שונים ומגוונים הקיימים באדם. קשר זוגי הוא אחת מתרי"ג מצוות, והקשר הפיזי בין איש ואשתו מכונה אצל חז"ל:

מצוות עונה = עונה = זמן, עת.

זמנים מסוימים במהלך שבוע או חודש שבהם איש ואישה חיים חיי אישות. הקב"ה יוצר האדם, הוא זה שיצר את החיים בצורתם זו, הוא זה שקשר בין האיש והאישה בכל הרבדים: הרוחניים הנפשיים והגופניים, והוא החפץ במערכת קשרים זו. מצוות עונה נותנת מקום לקשר המלא והחי בין בני הזוג ומכירה בחשיבותו של המפגש הפיזי לא רק כהקדמה למצוות פריה ורביה אלא גם **כקשר המאפשר חיבור עמוק** בין בני הזוג. המצווה מוטלת על האיש כאחת מחובותיו כלפי אשתו אך כמובן שהתפילה היא להפוך חובה לזכות ולשותפות מלאה בחיבור.

מצוות עונה מוזכרת בפעם הראשונה בתורה בהקשר של אמה עבריה .
אדונה של האמה העבריה יכול ליעד אותה לאישה לבנו או לעצמו - מרגע שהאמה נישאת
חייב האיש להעניק לה את זכויות היסוד שלה .

במצב אישי מסובך ומורכב שכזה התורה מצווה את האיש במצוות עונה כדי ליצור חיבור
אמיתי בינו לבין האישה - האמה שהוא נשא,
על אחת כמה וכמה שחובה אז מוטלת כל איש ואישה שנישאו באופן רגיל.

ספר שמות: "אם אחרת יקח לו שארה כסותה ועונתה לא יגרע"

מכילתא: מה אז (אמה עבריה) שארה כסותה ועונתה לא יגרע,

אף בת ישראל שארה כסותה ועונתה לא יגרע.

*שארה - מזונתיה *כסותה - בגדיה *עונתה - אז דרך ארץ (קשר טבעי שבין איש ואישה)

את מהותן של הלכות אישות הסביר **הרב סולובצ'יק**:

גם **הפילוסופיה היוונית** וגם **הנצרות** לא ראו חשיבות בקשר המיני.

מבחינתם באדם יש שני חלקים שאינם יכולים להתאחד.

הרוח האנושית העולה מעלה

והגוף האנושי על תאוותיו ויצריו המוריד את האדם מטה..

רק להלכה יש לפעולה זו יסוד מוצק בחיים הדתיים

מצוות פרו ורבו היא המצווה הראשונה בתורה

חיי נישואין הם טהורים ומבורכים.

חיים של רווק למרות שלא חטא מעולם נוגדים את ההלכה.

כל מי שאינו נושא אישה שרוי בלא שמחה, בלי ברכה, בלי תורה

הקב"ה מזוג זיווגים ושמחת חתן וכלה היא חשובה מאד

וכל המשתתף בה שכרו רב.

המשך דבריו של הרב סולובצ'יק:

האיש מחויב להיות עם אשתו לפרקים קבועים לפי כוחו.
הלכות תשמיש מיוסדות על עקרון פסיכולוגי ועל היגיינה מינית
והן מפליאות בפקחותן ובחדישותן.

כמה תשומת לב והבנה עדינה ואינטימית טמונה בהלכות אלו.
אותה ההלכה הקשה כברזל, שאסרה הזדווגות לאישה בימי נידתה
הטילה חובה לאדם להזדקק לאשתו (בזמנים המותרים) מתוך אהבה וחיבה.

ההלכה קבעה את המושג "בעילת מצווה".
האדם עובד את בוראו בגופו, באכילתו ובפעולה המינית

החיבור הגופני

יחסם של חכמי ישראל לחיבור הפיזי שבין איש ואשתו מדגיש ומחדד את מעלתה וחשיבותה של מצוות עונה. הם האריכו והעמיקו

בחשיבות החיבור הפיזי שבין איש ואשתו כשהוא נעשה בקדושה ובטהרה.

המעשה זה מתממש הייעוד הנשגב של האדם כצלם אלוקים, בכוח וביכולת שניתנה לו ליצור חיים לחבר שמים וארץ, נצחיות וזמניות, לחבר גוף ורוח ובכך להביע בחיים המשותפים את אחדותו של העולם שברא הקב"ה.

בתורה מסופר על הדרך שבה הקב"ה ברא את האישה, ועל המפגש המחודש של האיש ואשתו לאחר שהתעורר מהתרדמה שנפלה עליו.

הרמב"ן בפירושו לתורה הסביר את הפסוקים הללו כבסיס לחיי כל זוג, כאשר נפגש איש עם אשתו. אמנם הרמב"ן אינו עוסק ישירות בחיבור הגופני, אבל מדבריו יש ללמוד על הייחוד שבקשר האנושי בין איש ואישה בחיבור זה.

ספר בראשית: כג ויאמר, האדם, זאת הפעם עץ מעצמי, ובשר מבשרי; לזאת יקרא אשה, כי מאיש לקחה-זאת. כד על-כן, יעזב-איש, את-אביו, ואת-אמו; ודבק באשתו, והיו לבשר אחד.

רמב"ן: לבשר אחד - הולד נוצר על ידי שניהם ושם נעשה בשרם אחד, לשון רש"י. ואין בזה טעם, כי גם הבהמה והחיה יהיו לבשר אחד בולדותיהם:

והנכון בעיני, כי הבהמה והחיה אין להם דבקות בנקבותיהן, אבל יבא הזכר על איזה נקבה שימצא, וילכו להם, ומפני זה אמר הכתוב, בעבור שנקבת האדם הייתה עצם מעצמיו ובשר מבשרו, ודבק בה, והייתה בחיקו כבשרו, ויחפוץ בה להיותה תמיד עמו. וכאשר היה זה באדם, הושם טבעו בתולדותיו, להיות הזכרים מהם דבקים בנשותיהם, עוזבים את אביהם ואת אמם, ורואים את נשותיהן כאלו הן עמם לבשר אחד

**אצל בעלי חיים אין קשר מחייב בין זכר ונקבה.
הזכר בא על הנקבה ומתנתק ממנה.**

**בעוד שבני האדם מתקשרים זה לזה במסגרת הנישואין, כבשר אחד,
והקשר שנוצר ביניהם ממשיר ומחייב.**

חיבור מתוך רצון משותף ושמחה.

הלכות רבות עוסקות בהרחבה בצורך ובהדדיות וברצון המשותף של בני הזוג להיות בחיבור מלא ובהשלכות החמורות של מפגש שלא נעשה על פי דרך זו.

אמר רבא: חייב אדם לשמח את אשתו בדבר מצווה (תשמיש המיטה)
רש"י: לשמח אפילו שלא בשעת עונתה אם רואה שמתאוית לו

הרמב"ם מתייחס למצבים שבהם יש מניעה הלכתית מלקיים חיי אישות בשל הדרישה ההלכתית ללקיים חיי אישות מתוך **שמחה אהבה וצניעות:**

"אף על פי שאשתו של אדם מותרת לו תמיד, ראוי לו לתלמיד חכם שינהיג עצמו בקדושה... ולא יקל בראשו יותר, ולא ינבל את פיו... ואפילו בינו לבינה. הרי הוא אומר בקבלה: "ומגיד לאדם מה שחו". אמרו חכמים: אפילו שיחה קלה שבין אדם לאשתו עתיד ליתן עליה את הדין.

ולא יהיו שניהם לא שיכורים ולא עצלנים ולא עצבנים.. **אלא ברצון שניהם ושמחתם**

חיי האישות מתקיימים בצניעות בין איש לאשתו.

את האהבה והקשר העמוק ביניהם הם מבטאים בינם לבין עצמם בצניעות ולא בפריצות ובהוללות.

גם גילויי החיבה שבין בני הזוג כגון: מגע, חיבוק, נישוק... הם עניין שבינם לבין עצמם ולא בפרהסיה.

החצנת הקשר האינטימי שבין בני הזוג

מוזילה אותו ומפחיתה את ערכו ואת עוצמתו.

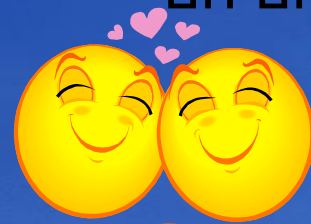
בס"ד

טהרת המשפחה

פרק ח'

ערכה: קורין בריח

במהלך חייו של זוג נשוי יש ימים שבהם הם

מותרים בקרבה פיזית,

ויש ימים שהם **אסורים** בקרבה זו.

(הדימום בימי הווסת מגדיר את האישה כנידה
ובני הזוג אסורים במפגש פיזי, עד שהאישה תיטהר)

הלכות טהרת המשפחה
בנויות סביב המחזוריות
החודשית של האישה.
כשהאישה היא בזמן
הדימום הווסתי-בני הזוג
נאסרים בקרבה פיזית,
ובדרך כלל סביב זמן
הפוריות טובלת האישה
במקווה ובני הזוג שווים
להיות מותרים.

מעגל חיים
זה של
קרבה פיזית
ומרחק פיזי

צופן בתוכו אתגרים, הזדמנויות והתמודדויות
לכל זוג באשר הוא.

בס"ד

שלוש מצוות שייכות לנשים באופן מיוחד: נידה, הפרשת חלה, והדלקת נרות שבת. שלוש מצוות אלו קשורות באופן עמוק לבית היהודי ולקשר בין איש ואישה.

- ▶ **הבן איש חי:** ...נתן הקב"ה 3 מצוות מיוחדות לנשים שיהיו הם עיקר בהם, אף על פי שגם לגברים יש בהם שייכות..הרי איש לא יכול לאכול לחם בלי הפרשת חלה, וחייב בהדלקת נר שבת (ומדליק במקום אשתו אם אינה יכולה..) ומוזהר באיסורים של נידה.
- ▶ אך למרות זאת במצוות אלו הנשים הם העיקר.
- ▶ שהבעל לא יכול להפריש חלה אם יש לו אישה כי היא מוקדמת עליו במצווה זו(היא מצווה לפניו. אלא אם כן היא מתירה לו להפריש במקומה)
- ▶ גם בנר שבת, יש לה קדימה שהיא תדליק ותברך.
- ▶ וגם במצוות נידה שייכת רק לה, שהזכר לא מחזורי.

הדלקת נרות

נידה

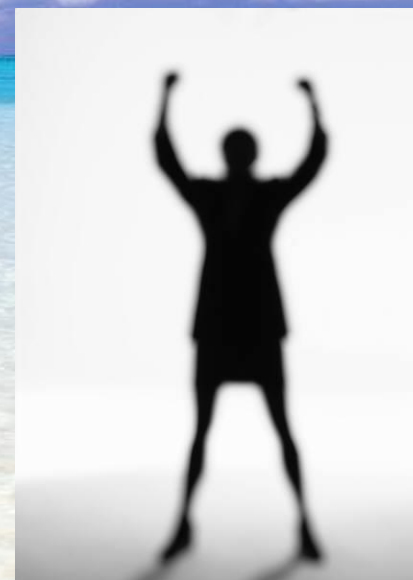
הפרשת חלה

המשך הבן איש חי: יש בשלוש מצוות אלה אשר מיוחדים לאישה מצווה אחת גדולה מן שתים שעמה ושייכת בנשים יותר, והיא מצוות שמירת נידה. ולכן צריכים הנשים לחבב מצווה זו ולהיזהר בה מאד מאד יען כי במצווה זו יש להן יתרון על האנשים שלא שייכת להם. (הגברים).
כי באמת מצווה זו רבו אזהרות והלכות שיש בה...
והעוברת על אזהרות של מצוות נידה עונשה חמור
כי איסור שלה הוא כרת,
ממילא תבין כי הזהירה בה
שכרה גדול ועצום
כי "לפום צערא אגרא" (לפי הצער, השכר)

בגיל ההתבגרות חלים בגופך שינויים רבים ואת
הופכת מילדה לנערה העתידה להפוך לאישה.
חשוב שנכיר את גופנו, נעריך אותו ונכבד אותו.
נכבד אותו על המחזוריות המופלאה שבו ועל
היכולת העתידית בע"ה להרות וללדת.

חכמת הגוף היא ביטוי
לחכמת הבריאה של הקב"ה.
גופנו הוא כלי מחזיק ברכה,
מקור של חיים וקדושה.

מושגים בסיסיים להרחבה בע"פ:

את

▶ "מה רבו מעשייך ה'!" -
נולדת מושלמת!

▶ רחם, שחלות, חצוצרות, ביציות.

▶ "המחזור החודשי", הורמונים, ביוץ.
▶ "עת נידתה" זמן הווסת אצל אישה.

טומאת הנידה והזבה.

בתורה נזכרות שתי טומאות הקשורות להפרשות היוצאות מן הגוף אצל נשים.

▶ **נידה** - אישה שרואה דם ווסת, דימום מהרחם בזמן הקבוע של הווסת כחלק מהמחזור החודשי (מזמן שיצאה טיפת דם מהרחם אפילו טיפת דם כחרדל, כגודל גרגיר צמח חרדל) האישה נידה.

▶ **זבה** - אישה שרואה דם שלא כחלק מהמחזור החודשי שלה.

▶ על פי התורה -

אישה נידה - יכולה לטבול במקווה טהרה לאחר שבעה ימים מיום ראיית הדם.

אישה זבה - אם ראתה דם שלושה ימים רצופים, צריכה להמתין שבעה ימים נקיים לאחר שפסקה לראות דם ואז יכולה לטבול.

- ▶ בשל צרות הגלות חששו לטעות בין דם טהור לדם טמא ובין ימי הנידה לימי זיבה,
- ▶ ולכן תיקן רבי יהודה הנשיא תקנה שצמצמה את ההבדל בין תהליך ההיטהרות של נידה לתהליך ההיטהרות של זבה.
- ▶ ובתקופת התלמוד תהליך ההיטהרות של נידה וזבה הושווה לגמרי, ונקבע שכל ראייה של דם מצריכה שבעה ימים נקיים.

בס"ד

תלמוד בבלי: אמר ר' זירא: בנות ישראל החמירו על עצמן שאפילו רואות טיפת דם כחרדל יושבות עליה שבעה נקיים.

▶ חכמים ציינו חומרא זו כדוגמא

להלכה פסוקה - דין ברור שאין עליו מחלוקת.

▶ **רמב"ם:** הלכה פסוקה- הכוונה שאין לסור ממנה לעולם.

▶ חכמי ישראל אימצו את החומרא של בנות ישראל וקבעו כהלכה פסוקה המחייבת את הכל .

▶ **רמב"ן:** חומרא זו שנהגו בנות ישראל הוכשרה בעיני חכמים ועשו אותה כהלכה פסוקה בכל מקום, לפיכך אסור לאדם להקל בה ראש לעולם.

בס"ד

▶ **הר' אליהו זצ"ל** : בנות ישראל החמירו על עצמן שעל כל טיפת דם קטנה כחרדל יושבות הן שבעה נקיים כמו זבה. סיבות רבות לחומרה זו.. **והחשובה ביניהם** כדי שתהיה לכל הנשים ספירה אחידה ולא תצטרך כל אחת ואחת לחשב לעצמה חשבונות מסובכים שלא כולן בקיאות בהן.

▶ **דין זה נקבע כהלכה שאין עליה עוררין.**

הליכות בני הזוג בימים שהם אסורים לזו

התקופה שבה בני הזוג אסורים זה לזה, כל עוד האישה לא טבלה, היא תקופה שיוצרת ביניהם ריחוק פיזי ומעמידה אותם בניסיון של התגברות על יצרם. אסור להם לחיות חיי אישות ואסור כל מגע פיזי אחר ביניהם (חיבוק, נישוק, מגע סתמי) עם זאת, תקופה זו היא הזדמנות לבני הזוג לחוות רובד אחר של מערכת יחסים שהיא מעבר לקשר הפיזי, וכן לתת מקום לנפרדות של כל אחד מבני הזוג.

ההלכות שנועדו לעזור לבני הזוג לעצב את האווירה הנאותה בבית בימים אלו, נקראות "**דיני הרחקות**". דיני הרחקות מכוונים את בני הזוג להימנע ממעשים והתנהגויות העלולים ליצור התעוררות פיזית ביניהם ולהשכין בבית אווירה שתאפשר להם לקיים דין זה.

דיני הרחקות הם רבים ולפני החתונה יש ללמוד אותם לעמקם. חשוב לציין שהיות ובני הזוג אסורים או מותרים זה לזה הוא עניין אינטימי ביניהם. אף אחד מלבדם איננו צריך לדעת את מצב הקשר ביניהם.

"ואל אישה בנית טומאתה לא תקרב לגלות ערוותה"

קיום חיי אישות

איסור על כל
מגע של חיבה

מסכתות קטנות:

איזהו סייג שעשתה התורה לדבריה?

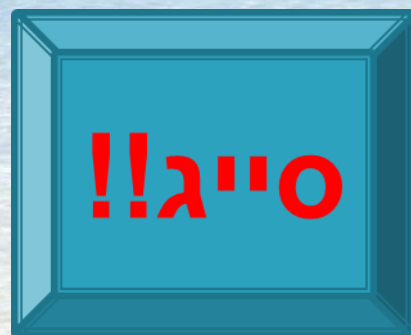
הרי הוא אומר: ואל אישה בנית טומאתה לא תקרב לגלות ערוותה"

יכול יחבקנה וינשקנה וידבר עמה דברים בטלים?

תלמוד לומר: לא תקרב.

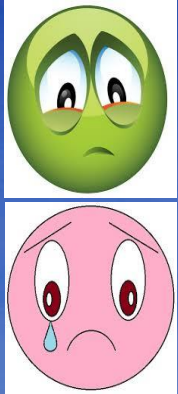
יכול תישן עימו בבגדיה על המיטה?

תלמוד לומר: לא תקרב.

בס"ד.

▶ הימים שבהם בני זוג אסורים זה לזה אינם ימים פשוטים שכן באופן טבעי המצב השלם והשמח ביותר בזוגיות הוא הזמן שבו הם מותרים.

▶ **מדרש תנחומא:** " ואישה כי יזוב דמה ימים רבים" למה כתוב ימים רבים? בגלל שימים אלו הם לא פשוטים, בגלל הקושי שיש בהם הם ימים של צער, זה נותן תחושה של ימים רבים וארוכים...

▶ **תלמוד בבלי:** שאלו תלמידיו את רשב"י ..ומפני מה אמרה תורה מילה לשמונה? שלא יהיו כולם שמחים ואביו ואמו עצבים (שאסורים בתשמיש) היה ר' מאיר אומר: מפני מה נידה לשבעה?..מפני שרגיל בה וקץ בה...כדי שתהא חביבה על בעלה כשעת כניסתה לחופה.

▶ מטרתם של דיני הנידה היא מניעת השחיקה בחיי הנישואין, ושימור החביבות ההדדית, ע"י ההתחדשות המתמדת. זוהי הזדמנות לפתח ולרענן את הקשר הנפשי והזוגי.

► **הר כהנא** : אך ורק בהטלת ההימנעות , בהגבלה המוכתבת על ידי חוקי התורה נוצר היחס המתאים בין איש ואשתו , יחס שאיננו מבוסס רק על התאוותנות.. וכבר העיר הרש"ר הירש שהסמיכה התורה איסור שכיבה עם אישה נידה לאיסור לקיחת אחותו , כדי להורות שבחיי משפחה ישנן תקופות בהן על האיש לחיות עם אשתו כאח ואחות. יחס זה לא רק שאינו מצמצם את הקשר המשפחתי הפנימי, אלא הוא מעדנו ומגביר אותו מבחינה רוחנית ומוסרית כאחת . כשתיאר דוד המלך את יחסו של הקב"ה לכנסת ישראל כיחס הנעלה שבין איש ואשתו השתמש בין השאר בביטוי "אחותי רעייתי" לכינוי כנסת ישראל. על פי זה לימדונו חז"ל ש"לא זז משם עד שקראה אחותי"- ללמדך שיחסי חיבה ואהבה, יחסי התקרבות, רבים ושונים הם, ושלמות חיי הבית מושתתת על יחסי קרבה בין איש ואשתו כיחס האהבה והחיבה שיסודם באחוה, אח אל אחותו. "אחותי רעייתי" שלמות חיי הזוג הם.

יש ימים שהקשר בין בני הזוג הוא "אחותי"
ויש ימים שזה "רעייתי תמתי"

בס"ד

▶ לצד ההקפדה על דיני הרחקות, על בני הזוג לשמר ולפתח את הקשר והקרבה הנפשית ביניהם גם בימים אלו.

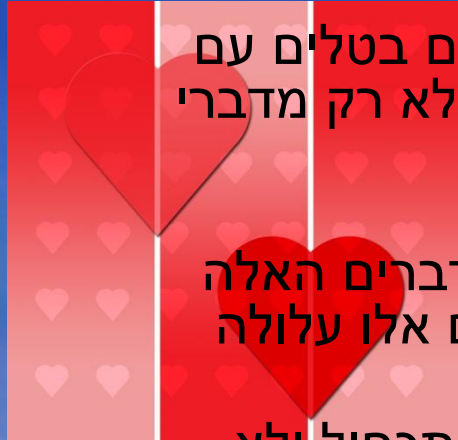
▶ **הר' אליהו זצ"ל:** ועם כל זה שאין לאדם להרבות ולדבר דברים בטלים עם אשתו נידה, אין הכוונה לרחקה ולהימנע מדברים הנצרכים, אלא רק מדברי חיבה המרגילים לערווה.

▶ ולהיפך, מצווה לקרבה אם רואה אותה מורחקת ומצטערת. וגם בנידה חייב לאהוב אותה כגופו ולכבדה יותר מגופו. ובדברים האלה אין להחמיר יותר ממה ששיערו חז"ל, שחומרה יתרה בדברים אלו עלולה להביא לדברים חמורים.

▶ ועל כגון זה אומרת הגמרא: זקנים ראשונים היו אומרים שלא תכחול ולא תפקוס ולא תתקשט בבגדים צבעוניים בזמן נידתה, עד שבא רבי עקיבא ולימד: אם כן אתה מגנה אותה על בעלה ונמצא בעלה מגרשה, ולכן אמר ר' עקיבא שיכולה לכחול (להתאפר) ולפקוס (לעשות תסרוקת) וללבוש בגדים יפים גם בנידתה.

▶ (ר' עקיבא מתוך דאגה לשלום בית ולשמחת הנישואין מתיר לאישה להתקשט גם בימי הנידה)

▶ **אף על פי שאין ביניהם, בזמן הנידה, קירוב כלשהו במעשים או בדברים, יש ביניהם קירוב לבבות ודיבורים שבצנעה.**
ועל כן חשוב מאד להבין את יסודות הגדרים שגדרה התורה ושגדרו חכמים, שלא להחמיר או להקל יתר על המידה.

מהותם של ימי ההרחקות

סוגה בשושנים

גדר שיש בה יופי, גדר של שושנים. (לא מהווה מחסום ממשי למי שרוצה לעבור את הגדר..)

סוגה מלשון - סייג גדר (גבול)

הגמרא והמדרש מדמים את הדרך שבה מתייחסים בעמ"י להלכות טהרת המשפחה לגדר של שושנים.

גדר של שושנים היא אמנם גדר בכך שהיא מציינת גבול, ועם זאת השושנים אינן מהוות מחסום ממשי לרוצה לעבור את הגדר. כך גם בהלכות נידה, מצד אחד ההלכות יוצרות גדר שמטרתה להרחיק ולשמור מן העבירה, מצד שני זו גדר שקל לפרוץ אותה, ושמירתה מסורה ללבם ולמסירות נפשם של בני הזוג המצויים בין כותלי ביתם ושומרים על קדושת הבית היהודי.

▶ **שיר השירים:** "בטנך ערמת חיטים סוגה בשושנים" ..

אמר ר' לוי: בנוהג שבעולם, אדם נושא אישה ..

בא להיזקק לה והיא אומרת לו:

כשושנה אדומה ראיתי, ופורש ממנה מיד ..

מי גרם לו שלא יקרב אליה?

איזה כותל ברזל יש ביניהם, .. עמוד ברזל ..

אי זה נחש נכשו, איזה עקרב עקצו ...

(אלא) דברי תורה שרכים כשושנים ..

"ואל אישה בנית טומאתה לא תקרב .."

▶ **רש"י** - סוגה בשושנים - גדורה בשושנים, באזהרה קלה ..

הן נפרשים מן העבירה, ואין צריך לגדר אבנים להפסיקן,

שאפילו אין רחוקים מן העבירה אלא גדר של שושנים מפסיק

ביניהם לא יפרצו בה פרצות הגדר.

▶ הר סולובצ'יק :

המדרש ורש"י על הפסוק " בטנך ערמת חיטים סוגה בשושנים" מתארים יפה את הכישרון של היהודי לפעול פעמים רבות נגד הכוח הבלתי מוגבל של תאוותו הטבעית.

הרי חתן נכנס לחופה, לבו מתגעגע לחופה ולחיבת חיתוניו. בא להיזקק לה, אמרה לו: "טיפת דם כחרדל ראיתי" הרי הוא הופך את פניו לצד אחר, ולא נשכו נחש ולא עקרב עוקצו, הרי "סוגה בשושנים".

▶ מה מכריח את הנער הצעיר לפרוש מכלתו, אליה הוא נמשך כל כך, כח חיצוני, סכנה פיסית? מי יאשים אותו אם יחטא? מי בכלל ידע את זה? **כל הדרמה הזו מתרקמת בחדרי חדרים, באישון הלילה.**

לא מחיצת ברזל חוסמת בעדו אלא ערוגה של שושנים. עליו רק לדרוס את הערוגה ולרמוס את השושנים, אולם הגבורה המיוחדת שנמצאת בכל יהודי מונעת ממנו לעשות מעשה פראי, לרמוס פרחים רעננים ויפים שאין ביכולתם להתגונן....

▶ **זו גבורתם האילמת של בני הזוג שאין שרים עליה. למרות זאת הגבורה של הנער הצעיר עולה על גבורת אלכסנדר מוקדון ונפוליון.**

הפסק טהרה ושבעה נקיים

- ▶ להלן מס' הלכות ועקרונות הקשורים לשלבי הטהרה.
פרטים נוספים על שלבי הטהרה, אופן הבדיקה ומרכיביה, יש ללמוד עם מדריכת כלות לפני החתונה.
- ▶ בשל מכלול שיקולים הלכתיים נקבע הלכה למעשה כי רק לאחר שעוברים לפחות חמישה ימים (ואצל חלק מקהילות בספרדים- לפחות ארבעה ימים) מיום התחלת הדימום הווסתי של האישה והפיכתה לנידה, היא יכולה להתחיל בתהליך ההיטהרות, ששיאו בטבילה במקווה.

▶ הפסק טהרה

▶ השלב הראשון בתחילת תהליך ההיטהרות שאישה עושה הוא בדיקה הנקראת "הפסק טהרה" שמטרתה לוודא שהדימום אכן פסק.

זמן הבדיקה: הבדיקה נעשית סמוך (לפני) לשקיעת החמה באור יום ולא מאוחר יותר.

▶ **הרב מרדכי אליהו:** בדיקה זו היא החשובה ביותר לטהרתה של האישה כי מבדיקה זו היא יודעת שהפסיקה לראות דם ומתחיל סדר טהרתה. לפני בדיקה זו היא בחזקת רואה דם, ואחרי בדיקה זו, מוחזקת היא כנקייה. לכן יש לעשות בדיקה זו בצורה יסודית ביותר.

בס"ד

לאחר שתמו שבעת הימים הנקיים,
בליל היום השמיני,
שיאו של תהליך ההיטהרות הוא :

הטבילה

במקווה כשר.

ולאחר הטבילה היא טהורה.

ציר הטהרה

יש לטבול במקווה כשר.

"אך מעין ובור מקווה מים יהיה טהור".

טבילה כשרה במי המקווה היא הימצאות
כל הגוף בתוך המים בבת אחת כאשר אין
חציצה בינו לבין המים .

טבילה באמבטיה , בבריכה ,

במקווה לא כשר

אינה מועילה והאישה נשארת בגדר

נידה.

זמן הטבילה

בס"ד

זמן הטבילה הטוב ביותר הוא

בסוף היום השביעי לשבעת הנקיים .

אחרי שחופפת ובודקת עצמה בראיה ובמישוש ומנקה עצמה
מכל הדברים החוצצים.

טובלת בלילה **אחרי צאת הכוכבים** שהוא בדר"כ כ-20 דק' אחרי
השקיעה. ואינה יכולה לטבול ביום השביעי
כי עדיין לא נגמרו ז' נקיים.

תיכנס למקווה ותברך :

ברוך אתה ה'... אשר קידשנו על הטבילה"

**צריכה אישה להיות צנועה בליל טבילתה
ולא לפרסם את טבילתה .**

דיני חציצה וחפיפה

כדי למנוע חציצה יש הכנות לפני הטבילה שמטרתן להכשיר את הגוף לטבילה.
דיני ההכנות לטבילה הם רבים, ולהלן קצתן,
לפני החתונה יש ללמוד הלכות אלו עם מדריכת הכלות.

הרב קנוהל:

ישנן שתי דרישות לגבי הטבילה ששוות בעיקרון לכל אדם החייב בטבילה כגון: גר, אדם שרוצה לעלות להר הבית, ולאישה שצריכה להיטהר.
א. שיהיה כל הגוף בבת אחת בתוך המים - זוהי דרישה מוחלטת. אפילו נשארה שיערה אחת המחוברת גלופה מחוץ למים, טבילתה פסולה.
ב. שלא יהיה דבר החוצץ בין הגוף למים.

חז"ל דרשו שבזמן הטבילה תעמוד אישה בוגרת מעל הטובלת ותראה שכל גופה בתוך המים, כולל שערותיה. (תקנה זו עונה על הדרישה הראשונה, שיהיה כל גופה בתוך המים)

כדי למנוע חציצה תיקנו חכמים את כל ההלכות הקשורות
לחפיפה - כינוי כולל לניקוי הגוף ובדיקתו לקראת הטבילה.

משמעות הטבילה במקווה

הטבילה, כמו כל דיני טומאה וטהרה, היא גזרה אלוקית שאיננו יכולים להבינה עד תומה. עם זאת, הציעו חכמים כיוונים שונים להבנת המשמעות הרוחנית של הטבילה במים כדרך להיטהרות. כמובן שאישה נטהרת מטומאת הנידה בעצם הטבילה אף אם אינה חשה בשינוי או בהשפעה רוחנית, אולם למשמעויות השונות יש יכולת לתת טעם לקיום המצווה ולהוסיף על חווית קיומה.

ספר החינוך:

ובטעם המים שיטהרו כל טמא..אחשוב בפשטות כי העניין הוא כדי שיראה האדם עצמו אחרי הטבילה כאילו נברא באותה שעה, כמו שהיה העולם כולו מים טרם היות בו האדם, וייתן אל ליבו בדמיון כי כמו שנתחדש בגופו, יחדש גם פעולותיו לטוב ויכשיר מעשיו וידקדק בדרכי ה' ברוך הוא.

ועוד, שיש בטבילה רמז אל הטובל שינקה נפשו מכל חטא כמו שטבע המים לנקות כל דבר המתכבס בהן.

- ▶ הרא"ה קוק הסביר את חשיבות ההרחקה בימי ראיית הדמים של שבעת הימים הנקיים, ושל ההיטהרות דווקא במקווה כשר, לחיי הזוגיות ולהפנמת ערכי הצניעות והקדושה.
- ▶ **הראי"ה קוק:** יסוד איסור הנידה הוא.. להגדיל ערך חיי המשפחה בחידוש החיבה והאהבה, שביותר היא צריכה לכך בעת שהיא מתעסקת בטיפול וגידול הבנים. עם זה, הוא מרומם את הנפש, ומגדיל יראת ה' ואהבתו, וכבוד דת קודשנו.. זה הרושם הנאצל שאין דומה לו, שפועל על הבית הישראלי.
- ▶ חידוש היתר האישה לבעלה דווקא על ידי ההכנה התורנית, ההלכתית המתארכת בז' נקיים, וגומרת בטבילה במקווה כשרה כדת, **אין לשער ערכו לנצחיות ישראל...**ורגשי קודש העמוקים החודרים עמוק בלב. דור נולד על ידי פעולה נאדרה בקודש זאת.
- ▶ טהרה כזאת שתישא עליה רק את תו ההגיינה, לא תעצור כוח לפעול את הפעולה הנפשית הזאת שהיא חותכת חיים רוחניים וקדושים לאומתנו.

► הסבר הרב קוק:

ימי ההרחקה מגדילים את האהבה והרצון להתקרב, הארכת הימים בשבעה נקיים מעצימה את הדבר עוד. הדור הבא הנולד מתוך קדושה, מתחיל בנקודת התחלה טובה יותר של חיים רוחניים וטהורים .

פעולות אלה מגבירות רוחניות וטהרה באומה, בכוחן להפחית גשמיות ותאוות, הן במרחב האישי של כל אדם, הן במרחב הכללי והן במרחב הלאומי,

**הטבילה במקווה כשר אינה לשם ניקיון והיגיינה,
אלא לשם התקדשות והיטהרות ,
שזה היסוד העמוק בקשר בין בני זוג.**

בס"ד

רבי ישראל הופשטיין -

...כשהאדם נכנס כולו לתוך מי המקווה הרי הוא
כעובר במעי אמו , ונולד בריה חדשה.

הר' שמואל בורנשטיין -

האדם אינו יכול לחיות בתוך המים, ועל כן כשבא בתוך המים
כאילו איבד חיותו, וכשיצא מהמים כאילו נולד מחדש.
ככה היא טהרת התשובה. שאדם החוזר בתשובה הקב"ה
נותן לו חיים חדשים. וכמו שבטבילה צריך שכל גופו יהיה
בתוך המים ואפילו שיערה אחת בחוץ לא עלתה לו הטבילה
וזה מהטעם שצריך שיהיה כאילו איבד את כל מציאותו
ויתחיל לגמרי מחדש,
כך גם בתשובה צריך שכל כולו ונפשו יהיו בלועים בתשובה.
שיהא לבו כל כך נשבר בקרבו עד שלא תישאר בו שום
מציאות, וכל כוחות נפשו יהיו בלועים בתשובה כדמיון האדם
שבא כולו במים.

▶ ירמיהו: "מקוה ישראל ה' כל עוזבייך יבושו וסורי בארץ יכתבו כי עזבו מקור מים חיים את ה'"

▶ **מסכת יומא:** אמר ר' עקיבא: אשריכם ישראל לפני מי אתם מיטהרים...מי מטהר אתכם? אביכם שבשמים שנאמר "וזרקתי עליכם מים טהורים וטהרתם"

ואומר: "מקווה ישראל ה'" מה מקווה מטהר את הטמאים אף הקב"ה מטהר את ישראל.

הנביא ירמיהו קורא לקב"ה "מקוה ישראל". ר' עקיבא לומד מהפסוק שהטהרה אינה נובעת מכך שהמים הם המטהרים את האדם, אלא הקב"ה הוא המטהר אותו. קיום דבר ה' והקפדה בכל פרטי מצוותיו הם המאפרים את ההיטהרות. על ידי הטבילה וההכרה שהקב"ה הוא המטהר את האדם מטומאתו, יכול האדם יכול לחוש את קרבת ה' שניתן לזכות לה בזמן ההיטהרות.

► **המהר"ל:** מה מקווה מטהר את הטמאים
כך הקב"ה מטהר את ישראל.

כי המקווה מטהר את הטמא כאשר יתדבק בו
בלי שום חציצה, כי המקווה לא שייך בו
טומאה, לכן כשידבק בו מבלי חציצה, מסולק
מן הטומאה.

► וכך הקב"ה, מטהר את ישראל כי הם
דבקים בו לגמרי, מבלי שום חציצה, והוא
יתעלה, מסולק מן החטא ולכן ישראל
טהורים על ידי הקב"ה בעצמו...

ועל זה נאמר "אשריכם ישראל" על הדבקות
הגמורה הזו בלי חציצה כלל עד שנעשים
טהורים מאיתנו. כי רק ישראל יטוהרו ככה.
ולא המלאכים.

▶ הרב יצחק עראמה:

..מה שאמר ר' עקיבא.. " אשריכם ישראל לפני מי אתם מיטהרים ומי מטהר אתכם- הקב"ה מטהר אתכם.."
הנה שיאמר כי טוהר הנפש אשר ליום ההוא הוא טוהר רוחני,
כמו שטוהר המקווה אינו הרחיצה והשטיפה,
שהרי כבר רוחץ ושוטף במים,
אלא העברת רוח הטומאה מעליו.

שאלת רב ואנשי מקצוע נוספים

- ▶ כמו בכל תחום בחיים, גם לתחום ההלכה יש "מומחים", אנשים שהשקיעו את כל כולם בלימוד והבנת התורה וההלכה לפרטיה ותחומיה השונים. וברור כי אליהם יש לפנות כשמתעוררת שאלה הלכתית. יתרה מזאת, כמו שמתיעצים תחילה ברופא משפחה כמי שמכיר את אופיו של השואל וההיסטוריה הרפואית שלו, כך עדיף לפנות לרב שמכיר את האדם, את אופיו ואת דרך ביטויו, כדי שהתשובה תביא בחשבון את כל המרכיבים הללו.
- ▶ כל תשובה מבוססת על הנחות יסוד קבועות בהלכה, על מצבי החיים המשתנים מאדם לאדם ומזוג לזוג, ועל שאלות נסתרות, שהרב בניסיונו ובחוכמתו יודע ברגישות רבה לשאול כדי לענות תשובה נכונה הלכתית על פי המציאות המדויקת של אותו מקרה. התשובה אינה מתמצית בפסיקה יבשה אלא מלווה במבט עמוק ובחיזוק. פסיקה היא עולם חינוכי שלם, היא שילוב עמוק של תורה וחיים אהבה וחסד. מאגר מדע ממוחשב אינו יכול להחליף רב כפי שאינו יכול להחליף רופא.

- ▶ **שאלת חכם-כפי שמכנים לעיתים את שאלת הרב**, היא הזדמנות של מגע ושל קרבה אל חכמת התורה וההלכה. קריאה לחיבור לעולם רוחני שבבסיס ההלכה וקשר ללומדיה ומלמדיה שבכל הדורות. לפסיקה יש מסורת, ופוסק יכול להיות רק מי ששימש תלמידי חכמים וקיבל את רשותם לפסוק.
- ▶ **הצורך בשאלה ובהתייעצות עם רב מתעורר במצבים שונים**. לעיתים מדובר באי ידיעה מה ההלכה אומר במקרה מסוים (למשל בהלכות שבת, מה מותר ומה אסור)
- ▶ לעיתים מדובר על אי ידיעה איך לנהוג במציאות מורכבת שאין התייחסות מפורשת אחיה בספרים המצויים ביד כל אדם.
- ▶ במקרים אחרים מדובר בשאלה שיש לדון בפתרונה לפי שיקולים שונים ומגוונים הידועים רק למי שמצוי בעומקה של תורה, אמונה והלכה.
- ▶ בכל הנוגע לשאלות **בנושא אישות ומשפחה** הדברים מקבלים משנה תוקף, אף שאלו דברים שהצניעות יפה להם, מפליא הדבר איזה מקום תופסת שאלת רב בכל הדורות, ובכלל בדורנו זה.
- ▶ זוג נשוי נזקק לשאלת רב בתחומים שונים: בדברים הקשורים בטומאה וטהרה, להולדת ילדים, שאלות הקשורות לחינוך ועוד שאלות הנוגעות בכל אורחות החיים. כל זוג צריך לסגל לעצמו את היכולת לשתף רב בשאלות המתעוררות בחייהם. בדורנו התברכנו באנשי הלכה רבים שהתמחו אף בצדדים המדעיים והרפואיים של כל הסוגיות הקשורות בבניין הבית והמשפחה.

יש בעלי תפקידים נוספים שאפשר לשאול אותם ולהתייעץ עמהם, כמו יועצת הלכה בקהילה, הבלנית של המקווה, מדריכת הכלות לשעבר והם במידת הצורך מעבירים את השאלה לרב פוסק תוך כדי התייעצות עמו. כמובן על בעלי התפקידים להיות מוסמכים לדון השאלות הלכתיות או לכל הפחות שיהיה להם קשר גם לענייני הלכה.

כמו כן, במקומות שונים קיימות דרכים להפנות לרב שאלה באופן אנונימי, ללא הגעה ישירה פנים אל פנים לרב, כמו דרך הרבנית, או להניח בתיבת הדואר של הרב במעטפה סגורה, או בכל דרך אחרת המוסכמת וידועה.

על כל זוג להחליט למי להפנות את שאלתם, ומהי הדרך המתאימה להם לעשות זאת. **כך ראוי לנהוג,**

ולא שבני זוג יפסקו לעצמם לבד מתוך אי נעימות,

ואז יתכן שיקלו במקום איסור ואלי אף איסור חמור, או אף יפסקו להחמיר במקום שפוסק ההלכה היה מקל ויאסרו על עצמם דברים מיותרים העלולים לפגוע בזוגיות שלהם ולצמצם את ימי טהרתם, דבר שאין רוח התורה נוחה ממנו.

בס"ד

כיסוי ראש

פרק ט'

ערכה: קורין בריח

התמונות מדברות בעד עצמן...🕯

דת משה ודת יהודית

- ההלכה בדבר חובתה של אישה נשואה לכסות את ראשה ההיא חלק מרשימת הלכות רחבות יותר הקשורות לכינונם של הנישואין.
- את חשיבותה של מצווה זו ניתן ללמוד מכך שהמשנה רואה בכך עילה לגירושין.
- שתי קטגוריות לחובת כיסוי ראש:
העוברת על דת משה - כלומר צו התורה. (דאורייתא)
העוברת על דת יהודית - כלומר צו שמקורו בדברי חכמים. (דרבנן)

● הגמרא דנה בדברי המשנה, וביחס לחובת הכיסוי ראש היא קובעת:

● תלמוד בבלי: "ואיזוהי העוברת על דת יהודית? יוצאת וראשה פרוע.

שאלה: הרי ראשה פרוע זה דאורייתא! שהרי כתוב: (בפרשת אישה סוטה) "ופרע את ראש האישה" ותנא דבי דרבי ישמעאל: אזהרה לבנות ישראל שלא יצאו בפרוע ראש.

תשובה: מדאורייתא - קלתה (כיסוי קטן, כלשהו) מותר, דת יהודית - אפילו קלתה-אסור.

מתוך סוגיית הגמרא עולה שיש שתי רמות חיוב לכיסוי הראש: האחד מדין תורה, והשני מדברי חכמים.

⊙ את חובת כיסוי הראש מהתורה לומדים מהפסוק בפרשת סוטה, שבו נאמר כי הכהן פורע, מגלה ("פריעה" התורה מלשון גילוי) את ראש האישה: "ופרע את ראש האישה" ומכאן ששיער האישה עד כה היה מוסתר.

רשי"י פירש שהכוהן "סותר את קליעת שיערה כדי לבזותה" ומכאן שאישה נשואה היתה הולכת עם שיער קלוע.

מדרש הלכה תנאים, דורש את הפסוק בצורה אחרת:

" לימד על בנות ישראל שהיו מכסות את ראשיהן ", כלומר בנות ישראל לא רק קלעו את שיערותיהן, אלא גם כיסו אותו כדי לשמור על כבודן.

מסקנת הסוגיה היא:

שלפי דין תורה צריכה כל אישה נשואה לכסות את ראשה בקלתה (כיסוי ראש מסוים כגון: כובע קטן, מטפחת צרה, מטפחת רשת)

אולם מתוקף דת יהודית קבעו חכמים שאין די בקלתה ושנחוץ כיסוי ראש מלא.

בס"ד

⊙ **משנה ברורה:** כיוון שצריכות לכסות השערות מצד הדין...
ויש בזה איסור תורה מדכתיב: " ופרע את ראש האישה " מכלל שהיא
מכוסה.

וגם כל בנות ישראל המחזיקות בדת משה נזהרות מזה מימות אבותינו
מעולם ועד עתה..

בהמשך דברי המשנה ברורה נכתב עוד שדין זה אינו תלוי כלל
במנהג המקום והזמן, ולכן אפילו במקום שבו כל הנשים אינן
מקפידות לכסות את ראשן, מנהג זה אינו יוצר שינוי בדין, ועל כל
אישה נשואה לכסות את ראשה.

⊙ **הר עובדיה יוסף:** כבר מילתי אמורה שאין לנו לחלק בין הזמנים מבלי
יסוד מוסד בזה..(ללא דיעה קודמת שניתן לסמוך עליה לגבי שינוי דין
כיסוי הראש לאישה ע"פ המנהג באותה העת..)..להתיר לנשים לצאת
ברשות הרבים בראש פרוע, חס ושלום שיעלה על לב אדם להקל בזה,
ובפרט לפי פשטות הגמרא דהוי מדאורייתא.

אופן הכיסוי

הפוסקים עסקו בשאלה מהו האופן שבו יש לכסות את הראש. האם אפשר להשאיר חלק מהשיער מחוץ לכיסוי, ואם כן, כמה מן השיער?

◎ **החת"ם סופר**: ולמרות שבארצותינו האומות יוצאות פרועי ראש, ואימותינו לא יצאו ונזהרו מאד וחשו לדברי הזוהר והקפידו על זה מאד...**הכלל היוצא**, כל שום שיער בשום מקום בראש ופדחת בנשואה אפילו בחדרה ערוה היא. **(יש לכסות לחלוטין את כל שיער הראש).**

בס"ד

⊙ הרב משה פיינשטיין פסק שמן הראוי לכסות את הראש כשיטתו של החת"ם סופר, אך איפשר להקל ולהוציא הוצאה חלקית(שתי אצבעות) של שיער הראש)

⊙ **הר' פיינשטיין:** עצם האיסור כבר נאמר במסכת כתובות, תנא דרבי ישמעאל "ופרע את ראש האישה" אזהרה לבנות ישראל שלא יצאו בפרוע ראש, ולא נאמר אזהרה שלא יצאו בשערותיהן מגולות. משמע שתלוי בחשיבות פריעה על הראש בכולל (באופן כללי) שבשביל גילוי מעט מהשערות, אין להחשיב שהראש פרוע. שאם היה נאמר האיסור על השערות, היה שייך לומר שנידון כל מעט שערות בפני עצמן, אבל כשנאמר על הראש, הרי יש לדון את הראש בכולל.. ולכן לדינא אף שמן הראוי שיחמירו הנשים לכסות כמו שסובר החתם סופר...

⊙ אבל פשוט שאלו הרוצות להקל (ורוצות להוציא קצת שיערות).. אין להחשיבן לעוברות על דת יהודית ואין להימנע אפילו לתלמיד חכם וירא שמים לישא אישה כזו אם היא יראת שמים ומדקדקת במצוות ובעלת מידות.

היכן חלה חובת כיסוי הראש?

מתוך סוגיית הגמרא עולה כי יש להבחין בעיקר בין שני מרחבים:

- ברשות הרבים ובמקום שמצויים אנשים אישה חייבת בכיסוי ראש מלא כדת יהודית.
- בבית ובחצר הסמוכה (כששוהים בה רק בני הבית) - יש פטור מכיסוי.

ובכל זאת יש מעלה גדולה למי שמכסה את שיערה גם בתוך הבית.

◉ תלמוד בבלי: תנו רבנן שבעה בנים היו לה לקמחית וכולן שמשו בכהונה גדולה. אמרו לה חכמים: מה עשית שזכית לכך? אמרה להם: מימי לא ראו קורות ביתי קלעי שערי.

אמרו לה: הרבה עשו כן, ולא הועילו.
(כלומר, כפי הנראה היו לה עוד זכויות שבעבורן זכתה לבנים כאלה)

פוסקים התייחסו לשאלת כיסוי ראש בבית, בפני בני המשפחה, בזמן שלא נוכחים במקום אנשים זרים:

הר פיינשטיין: כיסוי ראש בפני בעלה אינה צריכה, שאיסור פריעת ראש הוא רק בשוק(בחוץ). ואפילו בשעת נידותה, אין שום איסור בביתה בפני בעלה ובניה. והמהדרות עושות כמו קמחית שלא ראו קורות ביתה את שערות ראשה, אבל לא שמענו שיש צנועות כאלה, אפילו בדורות קודמים. ובזמן התנאים לא היו נשותיהן נוהגות כן, אלא יחידות, כקמחית.

הר' עובדיה יוסף - וידוע שמרן הבית יוסף סובר להתיר לאישה שלא לכסות ראשה בביתה כשהיא עם בעלה לבד, ואין שם אנשים אחרים זולתו.. ואף שיש פוסקים אחרונים שמחמירים בזה על פי הזוהר הקדוש, אין זו אלא מידת חסידות.

⊙ **הרב מלמד** מסכם את הדעות השונות:

ניתן ללמוד מסיפורה של קמחית שמנהג חסידות שאישה תכסה את ראשה אפילו כשהיא נמצאת לבדה בביתה.

אלא שנחלקו הפוסקים בשאלה האם מצד הדין חיוב כיסוי ראש הוא רק בשעה שאישה יוצאת מחוץ לביתה וחצרה, כפי שסובר התוספות, או שחיוב כיסוי הראש הוא גם בבית, כפי שמשתמע מהרמב"ם.

⊙ **ופסק החתם סופר** שהואיל ונהגו הנשים להחמיר ולכסות ראשן אפילו בחדרן שבביתן, נחשב הדבר דין גמור וכל הנשים חייבות לכסות את ראשן בתוך ביתן.

וגם לדעת המשנה ברורה צריך לנהוג כן, וללבוש כיסוי ראש גם בתוך הבית.

⊙ **ויש חולקים ומקלים**,

ולדעתם מן הדין מותר לאישה ללכת בתוך ביתה ללא כיסוי ראש, **ובתנאי** שרק בני ביתה יראו אותה ולא אנשים זרים,

וכן סובר בעל האגרות משה.

ובשעה שאישה הולכת לישון, נראה שלכל הדעות

מותר לה להיות בלי כיסוי ראש.

כיסוי ראש- היבטים רעיוניים

הלכות כיסוי ראש שהוגדרו במשנה כ"דת יהודית" הן חובה.

חובה זו איננה תלויה בחיבור של האישה לטעם הדבר ולהבנתה את הטעם. עם זאת, הרצון להזדהות עם המצווה ולהבין את עינינה הוא רצון בריא שיכול ליצור את החיבור ולהקל על הקושי שעלול לעיתים להתלוות לקיום מצווה.

הר' משאש: לא אסרו חכמים לאישה שתתייפה כל מה שתוכל, רק שיהיה בהיתר,

ועל האנשים לשמור עצמם שלא יביטו בהם. הרי כמה נשים יפיפיות שאפילו יכסו ראשן במטפחת ובצעיף, והלא רק מחמת רוב יופיין יש גירוי יצר הרע, האם נאסור עליהן לצאת לשוק, או נאמר להן לכסות פניהן כגויים?

וגם ישנם היום הלובשים איזה כובעים או מטפחות על ראשן יוצאים מן הכלל ובוחרים בזה יותר משערותיהן, ויש בזה גירוי יותר מהשיער, האם נאסור להם?

גם צורת המלבושים של היום השתנו, ואף על פי שמותרים מן הדין, יש בהם גירוי יצר שמייפים את האישה, האם נאסור להם?

אלא ודאי כל מה שהוא מותר על פי הדין, בין אם תכסה בבגד, או בשער, העיקר הוא שלא יהיה מגופה.. ואין לנו להיכנס אם מייפה אותה או לא, דהו עינין הגברים שחובתם שלא להביט, ואפילו תהיה מכוסה בכובע אין ראוי להביט.

בס"ד

⊙ **הר' אבינר: א.** הטעם שכיסוי ראש ל נועד ע"מ שגברים זרים לא יביטו באישה, אינו מתאים לכל תנאי ההלכה שהרי מותר לה, לפי רוב הפוסקים גם פאה נוכרית מהשיער שלה עצמה, שזה נראה כמו השיער שלה ממש ולא חששו ממראית עין.

באשר לשאלה איך פתאום שיער שלא היה ערווה נהפך פתאום לערווה.. ההסבר הוא, שבאמת יש הבדל בים השיער לביו כל שאר איברי הגוף. חלקי הגוף הצנועים הם ערווה, לכן יש לכסותם.

באשר לשיער, חייבין לכסותו, ולכן הוא ערווה. השיער במהותו **אינו** ערווה, שאם כן גם נערה רווקה הייתה צריכה לכסותו, אלא **שחובת הכיסוי עושה אותו ערווה.**

טעם חובת הכיסוי הוא בגלל יופיו, וזהו יופי השמור לבעלה, מתנת נישואין.. ההנאה מן היופי הזה שמורה לבעלה "הנך יפה עינייך יונים מבעד לצמתך".. היופי שלך הגלוי לכל הוא מה שבוקע מבעד לצמתך, שאי אפשר לצמצמו, אבל השיער הוא יופי השמור לבעלך.

⊙ בוודאי זה טוב לדרוש טעמי המצוות, אך בסופו של דבר אנחנו לא מקיימים מצוות בגלל הטעם השכלי, כי אז אין זה עבודת ה' אלא עבודת השכל, ולא כדי לעשות טובה למשפחה, אלא מאהבת ה', אהבה שאינה תלויה בדבר, לא בשום לחץ חברתי ושום טעם שכלי... אך בוודאי אחרי שלמדים טעמים שכליים זה מוסיף עוד אהבת ה'.

בס"ד

- **הר' אליעזר מלמד:** ענינה של הצניעות אינה לחנוק את היופי הגשמי ואת האהבה הטבעית, אלא להיפך, תכלית הצניעות להפוך את היופי והאהבה הטבעית לדבר בעל משמעות עמוקה ונצחית.
- וכדי שהאהבה לא תיתפס רק בצדדיה החיצוניים, באה ההלכה וקובעת גדרי צניעות, שמכריחים אותנו לשים את הדגש על הצד הרוחני והנפשי שבאהבה, ומתוך כך מתגלה היופי הטבעי החיצוני במלוא הדרתו.
- וכל אישה צריכה לשמור על צניעותה. אולם אישה נשואה חייבת בזה כפליים. משום שכאמור האהבה אינה דבר חיצוני שניתן מיד לממש אותו, אלא ישנם רבדים של אהבה, וככל שהאדם מפותח יותר מבחינה נפשית ורחנית, כך הוא יכול להגיע לעומקים פנימיים של אהבה. האהבה של מי שלא קשור לדיני הצניעות היא בדרך כלל אהבה קצרה שרק היופי הפרוץ והתאוה החיצונית מחזיקים אותה, וממילא היא אינה מסוגלת להחזיק מעמד לאורך שנים. מאחר שהיא מבוססת על יופי וכן חיצוני, מיד כשמגיעים לאיזה שיא מתחילה השקיעה של האהבה. צא וראה כמה פעמים מחליפים שחקנים פרוצים את בנות זוגם,

בס"ד

המשך הרב מלמד:

אבל מי משמריך את חייו על פי כללי הצניעות ההלכתיים, מודרך להתייחס לצדדים הגופניים ביראת קודש משום שהם מבטאים רבדים עמוקים מאד, שהיופי החיצוני הוא אחד הכלים לבטא אותם, ומאחר והיופי החיצוני מגלה רבדים עמוקים, לכן אין לחושפו בפני כולם. ולכן אישה נשואה צריכה לכסות את ראשה.

הנישואים הם לא סוף האהבה אלא ראשיתה, ולכן דווקא אישה נשואה צריכה להקפיד ביתר שאת על צניעותה, כדי לשמר את יופייה למען העמקת הקשר בינה ובין בעלה, וכדי לכוון את עצמם לגילוי הרבדים העמוקים של האהבה.

◎ הר' צבי רימון:

כיסוי ראש מטרתו להבדיל בין אשת איש לשאר העולם. מצד אחד יש בכיסוי ראש פן של הרחקה ואולי של היכר, אבל ההרחקה וההיכר צריכים לענות על גדרי צניעות. גם אצל הגויים ישנו היכר לאשת איש, בענידת הטבעת. ההלכה אינה מסתפקת בהיכר זה ורוצה לקבוע הבדלה בין אישה נשואה לשאר העולם, ליצור נוהג החושף פחות את האישה לאחרים ומחבר אותה יותר לבעלה.

כלומר יש פה מטרה כפולה:

להוסיף חיבור בינה לבין בעלה

ולהוסיף הבדלה והבחנה בינה לבין כל העולם.

העולם הכללי הסובב אותנו רגיל לנגיעות ולדיבורים חופשיים בין אשת איש לכל העולם.. לצערנו מנהגים אלה מובילים להתפרקות משפחות.

חובת כיסוי ראש אינה קלה לאישה. זוהי משימה הדורשת השקעה רבה, גם בימים חמים, בשעות חמות וזמנים קשים אחרים. אולם אישה המקפידה על כיסוי ראש כראוי, יוצרת בכך נדבך נוסף בינה לבין בעלה. היא יוצרת חיבור נוסף, המקשר בינה לבין בעלה ומוסיף לה עוצמה ויראת שמים. אישה השמה לנגד עינה מטרה זו,

תצליח לעמוד גם במשימה הקשה הגורמת לחוסר נוחות,

מתוך שמחה ובידיעה שהשקעתה היא מחזקת ומחשלת את מבנה המשפחה

אם ישאלו אותי
כמה פעמים חשבתי עליך היום
אגיד רק פעם אחת
משום שמעולם לא הפסקתי

בס"ד

⊙ הר' אליקים אלינסון:

לא מסכים שכיסוי ראש היא למנוע מגברים אחרים להביט בה – שהרי היו מצווים גם על רווקה, או להוות סימן היכר לנשואה- כי הרי למה מצוות גם גרושות ואלמנות...

אלא...הכיסוי ראש מהווה תזכורת צניעות לאישה שכבר נתנסתה בעניינים שבינו לבינה.

"להתנהג תמיד בהתאם לקווים שנקבעו לבנות ישראל הצנועות..".

כל אישה שכבר נתנסתה בדברים שבינו לבינה זקוקה היא לתזכורת זאת, ולכן הטילו את האיסור על כל אישה שלא בתולה.

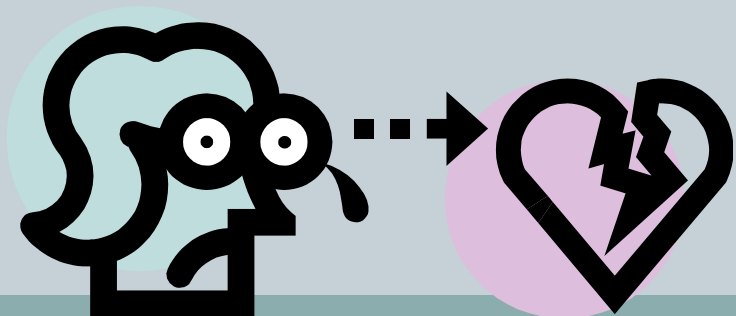

בס"ד

פרק י'

גירושין

ערכה : קורין בריח

כאשר בני זוג עומדים תחת החופה הם בוודאי
מאמינים ובטוחים שביתם יהיה בניין עדי עד.

אולם לא תמיד הנישואין עולים יפה ולפעמים מתעוררים קשיים מהותיים
בחיים המשותפים. אחד הצדדים או שני בני הזוג מגיעים אז להחלטה
להתגרש ולפרק את הקשר.

יש מצבים שבהם זו ההחלטה הנכונה והנבונה ואין ברירה אחרת,
אולם תמיד...צעד זה יהיה מכאיב וקשה לבני הזוג,
לילדיהם ולסביבה הקרובה אליהם.

אמר ר' אלעזר:

"כל המגרש אשתו הראשונה אפילו מזבח מוריד עליו דמעות"

לפני כל הליך גירושין

יש לנסות ולהשכין שלום בית בין בני הזוג.

חברים, קרובי משפחה, אנשי מקצוע יכולים
לשקם ולהשכין שלום בין בני הזוג.

משכיני השלום דבקים בכך במידותיו של הקב"ה

ששלום הוא אחד משמותיו

והולכים בדרכו של אהרון הכהן שהיה אוהב שלום ורודף שלום.

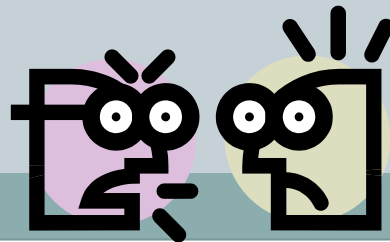
רק אם המאמץ להשכין שלום אינו עולה יפה בני הזוג יתגרשו.

מסכת אבות דרבי נתן:

איש שהיה צהוב (בכעס) עם אשתו ומשלחה מביתו.
 והיה אהרון הולך אצלו ואומר לו: בני, למה צהבת עם אשתך?...
 הרי אני ערב בשבילה שאינה סורחת עוד עלייך...
 הולך לאשתו ואומר לה: בתי, למה צהבת עם בעלך?...
 הרי אני ערב לו שאינו מכך ומקללך עוד מעתה...
 וכך היה עושה אהרון כל ימיו עד שהיה מכניסה לביתו... ומתעברת..
 ויולדת בן.

ואמרה: לא נתן לי הבן הזה כי אם בזכות אהרון
 ויש אומרים יותר מג' אלפים מישראל היה שמם אהרן...
 וכשמת אהרון יותר מכ"ד בנים ובני בנים חלצו על מיטתו.
 לכן נאמר "ויבכו את אהרון שלושים יום כל בית ישראל...".

אך לעיתים המאמץ להשכין שלום אינו עולה יפה.
 יש מתח גדול בבית, המשפחה לא מתפקדת כראוי,
 יש אלימות במשפחה וכד'
 ואין ברירה אלא לפרק את הקשר.
 כשהקשר בין בני זוג מתערער
 והם אינם מסוגלים לחיות זה עם זה,
 ניתן לפרק את הקשר ביניהם.
 הפירוד נעשה באמצעות מתן גט-
 "ספר כריתות" מהאיש לאישה.
 שטר זה מעיד על כך שזוג פלוני התגרש
 וחותמים עליו שני עדים כשרים.

דברים פרק כד א-ב

בס"ד

כי יקח איש אשה, ובעלה

והיה אם לא תמצא חן בעיניו כי מצא בה ערות דבר

וכתב לה ספר כריתת

ונתן בידה

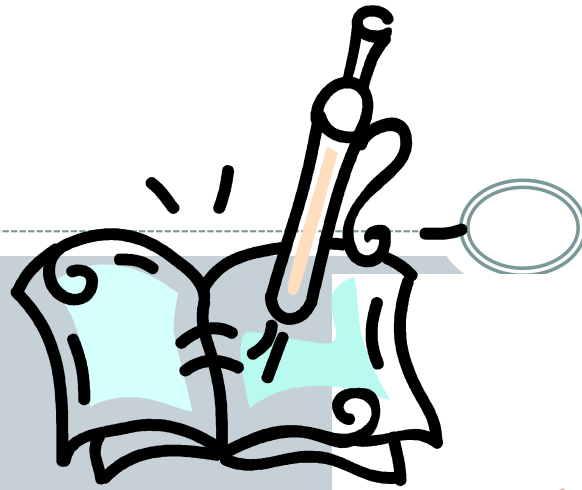
ושלחה מביתו:

ויצאה מביתו

והלכה

והיתה לאיש אחר:

את הטעם והצורך בכתיבת שטר הגט הסביר ספר החינוך.

ספר החינוך מצוה תקעט

ציותנו התורה בשלחנו אותה, לבלתי שלחה בדבור לבד, פן יהיה לנו זה לאבן נגף ולצור מכשול להיות זימה בתוך עמנו, שתטעון המזנה על בעלה כי הוא גרשה ממנו. גם יהיה מעשה הגירושין מצוי הרבה. אכן עתה שנמחייבנו לכתוב הזברים בספר והעד עדים, צריכה להראות שטר כל הטוענת גירושין. ועוד תועלת בדבר, כי בתוך כך תנוח חמת האיש לפעמים וינחם מלגרש אותה, וגדול השלום.

הלכות רבות עוסקות בהליך כתיבת הגט ובנתינתו כדי שהגירושין יהיו תקפים. הלכות אלו נוגעות לסופר כותב הגט ולבית הדין הרבני שבו הבעל נותן את הגט לאישה. בשל ריבוי הפרטים וההלכות, חובה שהגט ייכתב וינתן רק במסגרת בית הדין רבני ובהנחיית דיין או רב שמומחה בהלכות אלו.

חובה לכתוב את הגט משתי סיבות:

א. שלא תלך האישה ותיזנה עם איש אחר ותגיד "בעלי גירש אותי", שלא תהיה זימה בעמ"י.

ב. כי אולי תוך כדי תהליך הכתיבה האיש יירגע ויתחרט ולא ירצה לגרשה.

ההסכמה לגירושין

המשנה עוסקת בהליך מתן וקבלת הגט:

***משנה יבמות:** " אינו דומה האיש המגרש לאישה המתגרשת. שהאשה יוצאת לרצונה ושלא לרצונה. והאיש אינו מוציא אלא לרצונו."

מדין תורה רק הגבר צריך להסכים לגירושין ויכול לכפות על האישה להתגרש...

***רבנו גרשום- תיקן תקנה :** שאין לגרש אישה בעל כורחה. בתחילה התקנה לא התקבלה על ידי כולם, אך במהלך הדורות התקבל שאישה צריכה להסכים לקבלת הגט. וכך אדם אינו יכול לגרש את אשתו ללא הסכמתה.

***רבנו אשר:** " שרבנו גרשום עשה גדר לדבר כי ראה שהדור פרוץ ומזלזלין בבנות ישראל בזריקת הגט.. ותיקן להשוות כח האישה לאיש...

כמו שהאיש אינו מוציא אלא לרצונו,
כך האישה אינה מתגרשת אלא לרצונה.

**חכמנו התייחסו בחומרה רבה לאדם המגרש אשתו בכפייה
ללא הסכמתה וללא סיבה ראויה.**

כפיית גט

תקנת רבנו גרשון - כל גט מותנה בהסכמת שני הצדדים.

כתוצאה מתקנה זו יכול להיווצר מצב בו רק צד אחד מעוניין בגירושין... וזה מעכב את מתן הגט.

*אם האישה מסרבת לקבלת הגט -

במקרים קיצוניים יתירו לבעל לשאת עוד אישה ויפטרו אותו ממחויבותו לאישה זו. האפשרות הזו (לשאת אישה שניה בלא לגרש את הראשונה) נוגדת את תקנת רבנו גרשון שאין לשאת יותר מאישה אחת ולכן במצבים חריגים שבית הדין יאפשר זאת, ההיתר יינתן על ידי 100 רבנים. היתר זה נקרא "היתר מאה רבנים".

תקנת רבנו גרשון - כל גט מותנה בהסכמת שני הצדדים.

*אם הבעל מסרב-

מעיקר הדין יש קושי לכפות עליו מאחר שכאמור גט ניתן על ידי הבעל לפי רצונו בלבד. גט כפוי נקרא "גט מעושה" ואם הכפיה היתה שלא כדין או שנבעה מטעות, הגט פסול. אך יש מצבים שבהם גם " בגטי נשים, כופין אותו עד שיאמר רוצה אני" למשל: * כשהנישואין אסורים (כהן וגרושה) * בעל חולה במחלה מסוכנת ומדבקת. * בעל עקר. * בעל שאינו מפרנס. * בעל שלא מוכן לחיות חיי אישות עם אשתו. * בעל נואף ובוגד. * בעל שנשש את משפחתו. * בעל שמתעלל נפשית ופיזית באשתו.

גם כאשר לא כופים על הבעל לגרש כדי שהגט לא יהיה "גט מעושה" בית הדין יכול להפעיל לחצים ומגבלות חברתיות על האיש כדי שייתן גט לאישה. לחצים אלא מופעלים כדי למנוע סחיטה כספית/אחרת על האישה כדי שתוותר על רכוש ועל הסדרי גירושין אחרים.

רבנו תם (נכדו של רש"י) הציע להטיל סנקציות על סרבן גט. המיגבלות האלו נקראות "הרחקות דרבנו תם". לא ענישה גופנית אלא מגבלות שהחברה הקרובה לאותו סרבן תאמץ עד שייתן גט..

"...שלא יהיו רשאים לדבר איתו, לישא וליתן עמו, לארח אותו, להאכילו, להשקותו, ללוותו, ולבקר בו בחלותו, ועוד יוסיפו חומר ברצונם על כל אדם. אם לא יגרש ויתיר אותו האיש את הילדה הזאת, שבזה אין כפיה עליו. שאם ירצה מקיים, והוא לא ילקה בגופו מתוך נידוי זה..."

- בחלק מקהילות ישראל נהגו לא לצרף סרבן גט למניין, נמנעו מלסחור עמו, איימו שלא יקברוהו בקבר ישראל ועוד.
- **מאז קום המדינה** מטילים עונשי מאסר על סרבני גט.
- **משנת תש"ס** נחקק חוק חדש שמתיר להטיל סנקציות הפוגעות בזכויותיו האזרחיות של הבעל הסרבן. סנקציות שהוכחו כיעילות:

איסור יציאה מהארץ, איסור הוצאת/חידוש דרכון, איסור/חידוש רישיון, השעיה מעבודה, שלילת רישיון עסק, הפיכתו ללקוח מוגבל ועוד.

14:18 08/04/19 ערוץ 7, ג' בניסן תשע"ט

תקדים: סרבן גט הורשע בפלילים

• הבעל נחשב לסרבן גט משנת 1999 וחרף החלטות בית הדין הרבני שהורה לו להסכים לגירושין סרב לתת גט. כעת הוא הורשע בהפרת הוראה חוקית.

כתב האישום הוגש לבית המשפט על ידי יחידת התביעות של משטרת ישראל נגד הבעל המסרב לתת גט לאשתו במשך יותר מ-20 שנה:

• הבעל נחשב לסרבן גט משנת 1999 וחרף החלטות בית הדין הרבני שהורה לו להסכים לגירושין סירב לתת גט לאשתו. כתב האישום נגד הבעל הוגש למרות שהאשה סגרה את התיק נגד הבעל בבית הדין הרבני, לאחר שבית דין פרטי התיר אותה להינשא. נציין כי מדובר באחד ממקרי העיגון הקשים ביותר שהיו בישראל. בעלה של האשה יושב בכלא כבר 17 שנים, אך למרות זאת מתעקש שלא לתת גט לאשתו. בזמן שהותו מאחורי סורג ובריח הוטלו על הבעל סנקציות חריפות, ובהן בין היתר שהייה בבידוד ובצינוק ושליטת אוכל כשר למהדרין, אך כל זאת ללא הועיל.

עו"ד עדו דיבון, מומחה לדיני משפחה, אמר כי "מדובר בצעד תקדימי וחשוב שיעזור למיגור תופעת סרבנות הגט. אמנם לבתי הדין סמכויות להטלת הגבלות ואף מאסר על סרבני גט, אולם לעיתים אין בכך די כדי להרתיע. "העברת הענין לתחום הפלילי נכונה הן מבחינת האינטרס הציבורי שבענין, והן מבחינה הרתעתית שתביא לפתרון הבעיה. כמוכן שהפתרון הפלילי הוא במקרים חריגים כאשר כבר ניתן פסק דין לחיוב גט על ידי בית הדין הרבני, ובמקרה כזה הסירוב ליתן גט ייחשב גם כעבירה פלילית של הפרת הוראה חוקית".

הרב שאול פרבר, יו"ר ארגון 'עתים' מסר בתגובה כי "נשים מסורבות גט עוברות סבל בל יתואר בהליכי הגירושין, והיום נרשם צעד חשוב בתיקון העוול.

"אנו מברכים את התקדים שנוצר, אך הדרך עוד ארוכה. המקרה הזה צריך להוות רוח גבית לפעול באותה תקיפות כנגד סרבנות גט גם בהמשך. בד בבד, יש להחיל לא רק פתרונות בדיעבד ולקדם גם פתרונות הלכתיים, כגון הסכמי קדם-הנישואין, שיפחיתו את תופעת סרבנות הגט לכתחילה, וכן להכיר בצעדים האמיצים שעשו בתי דין פרטיים, כדי להתיר מסורבות גט על פי כללי ההלכה", דברי הרב פרבר.

פירוק המשפחה

כל פירוק משפחה מלווה מטבע הדברים ברגשי כאב וקושי. כאשר יש לבני הזוג ילדים, יש לגירושין השלכות נוספות.

לעיתים ההורים עושים מאמץ הדדי לשמור על שלמות המשפחה ולשקם את הקשר ביניהם למען הילדים.

אמנם יש מצבים שהקשר הזוגי נהיה רע ועכור, והסובלים העיקריים הם הילדים.

במצבים כאלה יש לדאוג לפחות שהליך הגירושין על כל השלכותיו (חלוקת הרכוש-דירה, חסכונות משותפים, עסק, משמורת הילדים,

מזונות הילדים, הסדרי הראיה והביקורים) לא יפגע גם בילדים שסובלים ממילא.

הלכה -

ילדים עד גיל 6 - נשארים אצל האם.
 ילדים מעל גיל 6 - בנות נשארות אצל האם,
 ובנים יכולים לעבור לרשות האב אם רצונם בכך.

יחד עם זאת, **הרב אליעזר וולדינברג** "הציץ אליעזר"
 (מחשובי הפוסקים בדורנו) קובע:

עיקרון העל שיקבע בסוגיה זו הוא : **טובת הילד.**

"דין תורה הרי הוא לראות בעיקר מה טובת הקטנים והקטנות ברוחניות
 ובגשמיות... וכשנוכחים לדעת שטובת הבן דורשת להיות אצל האב אפילו
 בפחות מבן 6..או להיפך שטובתו דורשת להמשיך אצל אמו למעלה מבן 6,
עושים ופוסקים כזאת. וכן בבת, אם טובתה דורשת להיות אצל האב עושים
 כזאת, ורק מן הסתם כשאין עדיפות אזי פוסקים בן אצל האם עד גיל 6,
 ולמעלה מזה אצל האב, וכן כי הבת אצל האם לעולם וגם מן הסתם הוא
 טובת הבן או הבת."

הסכם קדם נישואין.

יש המציעים לבני הזוג לחתום על מסמכים שונים לפני החתונה:

" **הסכם ממון**" - מסדיר את ענייני הרכוש ביניהם במקרה של פירוד.

" **הסכם לכבוד הדדי**" - התחייבות הדדית שאם הזוג יעמוד במצב משברי,

הם לא יעכבו את סיום הנישואין מעבר לזמן סביר.

כמו"כ שניהם מתחייבים למאמץ לשיקום חיי הנישואין לפני החלטה על גירושין,

הכולל גם טיפול זוגי.

הסכם זה כולל גם הסכמות ממוניות לגבי חלוקת רכוש.

אין למסמכים אלו בסיס הלכתי קדום.

ע"מ שמסמכים אלו יהיו תקפים הלכתית

יש להתייעץ עם רב/דיין לפני החתימה.

ייבום וחליצה

מצוות ייבום- מי שמת ולא השאיר אחריו ילדים יש לאחיו זיקה כלפי האלמנה. זיקה זו מתממשת באופן שהאח הבוגר או אחד האחים האחרים יישא את האלמנה לאישה ויקים זרע והמשך לאחיו. זו היא מצוות ייבום. הילד שייוולד ייחשב כממשיך שושלת האח שמת.

מצוות חליצה- במידה ורוצים לנתק זיקה זו, על האלמנה להתייצב בפני בי"ד, ולחלוץ את נעלו של היבם (כאות לכך שפוטרת אותו מלשאת אותה לאישה) כמו כן, היא יורקת על הרצפה ואומרת "ככה יעשה לאיש אשר לא יבנה את בית אחיו". זו היא מצוות חליצה. בגמרא קיימת מחלוקת מה עדיף...ברוב הקהילות נהגו לחלוץ ולא לייבם.

הרבנות הראשית קבעה שהיום מקיימים

רק את מצוות חליצה.

עגונה

עגונה היא אישה שבעלה נעלם ללא עקבות בלא שנתן לה גט, ולא ידוע אם הוא חי/מת.
עגונה מלשון-עוגן. (קשורה למקומה ואינה יכולה להמשיך בחייה ולהקים משפחה
 (חדשה)

מעמדה ההלכתי של האישה הוא שהיא עדיין קשורה לבעלה והיא מנועה מלהינשא
 לאחר אלא אם ימצא בעלה וייתן לה גט או אם יתברר בוודאות גמורה כי הבעל
 הנעדר מת.

**ההלכה הקילה ע"מ להתיר נשים מעגינותן. למשל בי"ד יסתפק בעד אחד, עדות
 אישה, עדות של גוי.**

לאורך ההיסטוריה התעוררו מקרים מיוחדים של נשים עגונות:
 *לאחר השואה.

*אחרי מלחמת השחרור/ יוהכ"פ.. כשחיילים נעדרו.

*אחרי אסון הצוללת "דקר"

*בעקבות אסון מגדלי התאומים

**בתי הדין בארץ ובעולם עשו ועושים מאמצים רבים
 כדי להתיר את הנשים מעגינותן.**

שלא נצטרך...